

①

General Instructions

___/___/202

Day: ___

53

1. Give numbering to headings

حصہ (ب)

2. Do not write lengthy paragraphs. Write medium sized paragraphs with headings

سوال نمبر 9

3. There should be around 12 headings for 16 marks question.

پندرہ لکھ سرناویاں وچوں کسے دو اُتے ہون لکھو۔

4. Draw figures/diagram/flowchart where needed.

5. Start new question from fresh page

(ذ) ڈرامہ نگاری

6. Each answer should start with Introduction and end with Conclusion.

ڈرامے دی تعریف

7. Give more weightage to expressedly asked part/s of the question.

بقول افلاطون ←

8. Change colour scheme for references to give them more visibility.

A drama is twice away from reality.

9. Manage time well.

افلاطون دے مطابق ایہ دنیا، حقیقی یا ابدی

10. Wide page borders are discouraged. Should be reasonable.

دنیا دیا پرچھاواں اے۔ ڈرامہ ایہ

11. Avoid writing wrong references.

دنیا دے ہر تجربات توں اک کو بصورتی رنگ ورج پیش کرن داناں اے۔ ایس لئی ڈرامہ حقیقت توں دو واری پرے تھہ اے۔

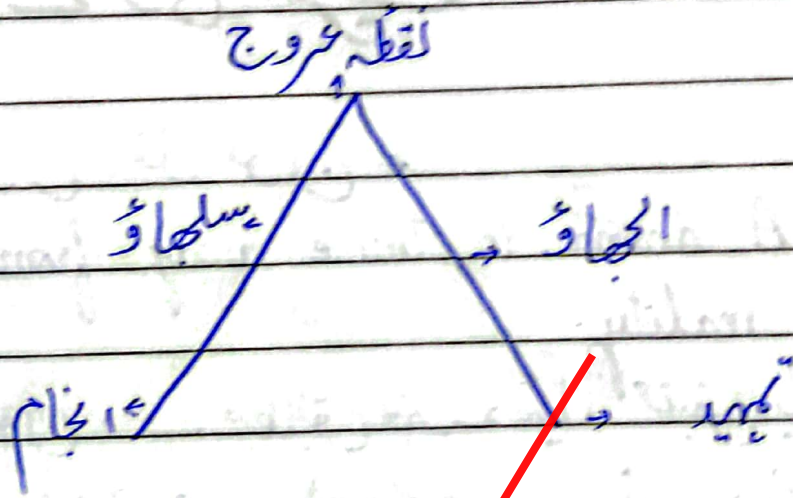
فالرج دے بقول ڈرامہ حقیقت

دی نقل داناں اے۔

”ڈرامے لٹوں مراد اے کر
کے وکھاوں والی شے“

یعنی زندگی دے کسی وی واقعہ لٹوں
اگر شیج دے اُتے نقل کرے وکھایا
جاوے گا تے اولٹوں ڈرامے ایسے گے۔

ڈرامے دا پلاٹ

یعنی کہانی دی تہید دے بعد اس ورج پلش
اون وائے مسائل دا تذکرہ نہوندا اے۔
فراوہ مسائل شروع تے پوچھن دے بعد
حل دی طرف جان دے ہوئے نظر آوندے
ہیں تے فیر آخیر ورج تمام کہانی اختتام
تک پوچھ جان دی اے۔

ڈرامے دے بنیادی عناصر

ڈرامے دے بنیادی عناصر مندرجہ ذیل
ہیں۔

- 1- کہانی
- 2- پلاٹ
- 3- کردار
- 4- موسیقی
- 5- مضامین
- 6- منظر نگاری

ڈرامے دیاں مختلف قسمیں

- 1- سٹیج ڈرامہ
- 2- ٹی وی ڈرامہ
- 3- ریڈیو ڈرامہ

چند مشہور پنجابی ڈرامہ نگار

بالو قدسیہ
آغا اشرف

اشفاق احمد
سجاد حیدر

مکدی گل

ڈرامہ بنیادی طور سے یونانی زبان والی لفظ
 اے جیذا مطلب اے "گر کے وکھاون
 والی شے"۔ پنجابی ڈرامہ نگاری دی تاریخ
 کافی قدیم اے تے پنجاب دی دھرتی
 تے لکھ لہوڑے ڈرامے پنجابی و سوں تے
 اکھوں دی پہاڑاں دے عکاس بن۔

(II) سچی سرکار دا ویروا

تعارف:

سچی سرکار پنجابی زبان وچ لکھی ہوئی
 سیرت دی سھولوں قدیم لکھی ہے۔
 سچی سرکار دے لکھاری "عبدالکریم خٹہ
 پوراں بن۔"

اشاعت: پہلی واری 1968ء تے فیر 1981ء

کل بابا ۶

کل صفحات 200

انعام ۶ راتھرز گلڈ تے اکادمی ادبیات

سیچی سرکار دا ول پروا

1- آسان فہم زبان
دا ورتناؤ

بقول ڈاکٹر اسلم رانا عبد الکریم طرہ پوراں
نے سیچی سرکار ارج بہت ہی آسان زبان
ورتی اے تالہ عام پنجابی لوکاں لوں
سمجھو آسکے۔

2- شاعرانہ رنگ لوں
گزلز

آپ نے سیچی سرکار ورج رسول پارت دی
جیانی لوں سداہ زبان نال بیان لیتا
اے تے کسی قصیدے شاعرانہ لولی
نئی ورتی۔

3- تحقیقی تے تاریخی
رنگ اسلوب

عبد الکریم طرہ پوراں نے سیچی سرکار لکھدے
ہوئے تاریخ لوں Chronological order ورج

لکھیا اے - ایس توں علاوہ تحقیق کر کے
پیراگراف واقعہ توں بیان لینا اے -

4 - نلے نلے عنوانات دا استعمال

عبد الکریم طرہ پوراں نے پیراگراف دی
Sub-division کہتی اے تے نلے نلے عنوانات
کھتے اپنی گل توں بیان کیتا اے تاکہ
قاری توں پڑھن تے سمجھن ورج آسانی
ہوئے -

5 - کتاب دا ماخذ

طرہ پوراں نے کتاب لکھدے ہوئے
مشہد کتاباں توں حوالا جات دا استعمال
کیتا اے - مثلاً بخاری شریف، مسلم
شریف وغیرہ -

6 - کتاب ورج استدلالیت

مختلف واقعات توں بیان کرن لئی طرہ
پوراں نے قرآن دی آیات توں استدلال کیتا

7 - کتاب دی حسن ترتیب

مکثر پوراں نے کتاب دی ترتیب ایس طرح رکھی اے کہ قاری لکوں پڑھیں تے سمجھن وچ کوئی دقت پیش نہ آوے۔
 200 ورقیاں دی کتاب وچ 16 ابواب
 نیں تے انہاں وچ کوئی 134 ذیلی
 عنوانات ہن۔

مکدی گل

بقول اسلم رانا
 عبدالکریم مکثر پوراں نے ایہ کتاب
 لکھوے نال صرف رسول اللہ ﷺ نال
 اپنی محبت تے عقیدت دا اظہار ہست
 جو بصورتی نال لیتا اے بلکہ الٹی آن والی
 نسلاں واسطے ایس کتاب لکوں اک ہدقہ
 دے طور تے چھوڑے گئے نیں تاکہ بعد
 وچ آن وائے رہنمائی حاصل کرن۔

سوال نمبر 4

سلطان باہو لوں بیدار مغز تے جاگدی
 اکھو دا شاعر اکھیا جاندا اے۔ وضاحت
 کرو۔

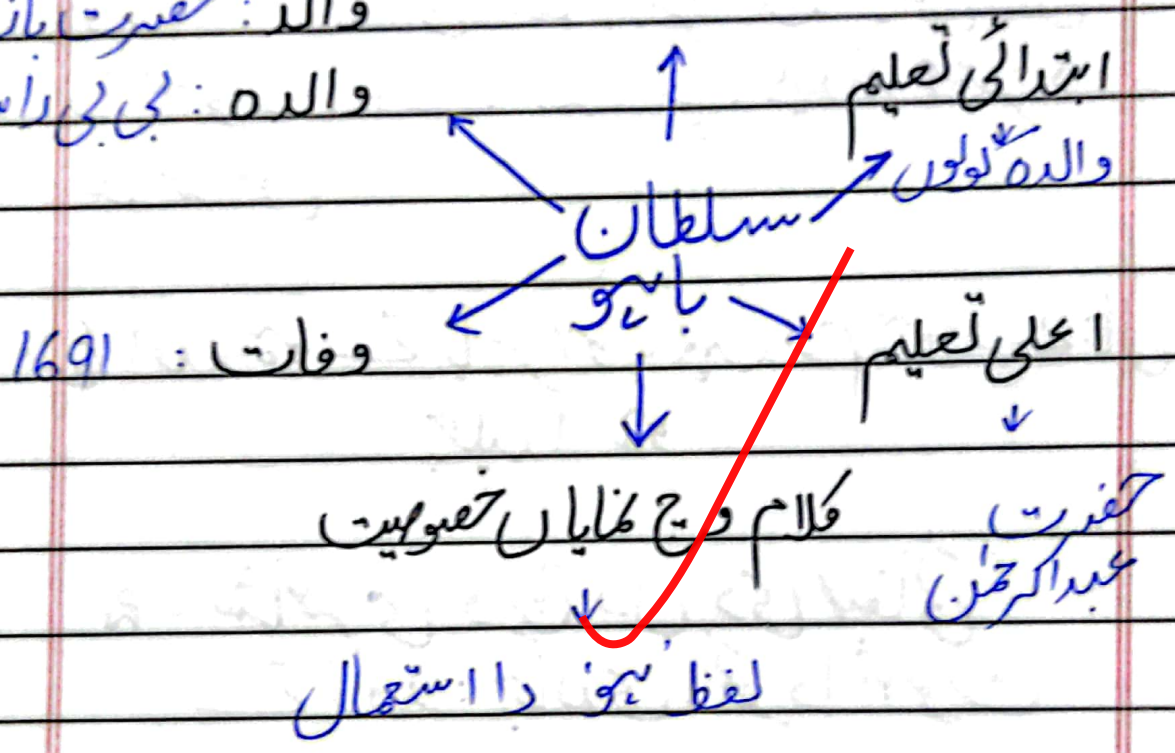
تعارف

سلطان باہو لوں بیدار مغز تے جاگدی
 اکھو دا شاعر اکھیا جاندا اے۔ تے ایس
 گل ورج کوئی دوجی رائے وی موجود
 نیں کیونکہ سلطان باہو دی شاعری
 ایس گل دا شہوت اے کہ آپ لوں
 اندر دی روشنی تے چائن حاصل سی
 سوچ سمجھو تے پرکھو کہ نال آپ
 عشق دی منزلان عبور کر دے ہوئے
 فنا فی اللہ تک پوچے سن۔ تے آپ
 دی شاعر ورج ایہہ نظر آوندا اے کہ
 آپ لوں دنیا دی بے ثباتی توں اخروی
 زندگی دے مقصد دی سمجھ لکھ چکی پائی
 جس نے آپ لوں سوچ نے پرکھونال
 شاعری کرن دی توفیق بخشی۔

سلطان باہو دی حیاتی تے تھات

پیدائش: 1688

والد: حضرت بازید
والدہ: بی بی راستی

سلطان باہو: بے دار
مغز تے جاگدی اکھ
دے شاعر

سلطان باہو دی شاعری دی خصوصیت
توں وانج ہو جاندا اے کہ آپ
بہ بیدار مغز تے جاگدی اکھ دے شاعر
سن -

1- اللہ ہو دا بیان: بیدار
مغز دا ثبوت

آپ دی شاعری وچ اللہ دا ذکر تے
اودے تے ہی مکمل کھوسہ ایس گل
دا ثبوت اے کہ آپ بیدار مغز دے
شاعر سن۔

ع اندر ہوتے باہر یو، اپر دم ہو دے نال
چلندا ہو

2- شاعری وچ دل دی ہفالی
اے زور: جال دی اکھو دا ثبوت

آپ نے دنیاوی بعض تے لغت لتوں دور
روون دی تلقین کر کے ایس گل دا ثبوت
دندا اے کہ آپ جال دی اکھو دے شاعر سن

ع دل کالیوں منہ کالا جنھا، نے کوئی ایس لون جازے
منہ کالا دل اچھا ہونے، تاں دل پارہ کھانے ہو

3- وحدت الوجود دا ذکر بیدار مغز دی دلیل

آپ دے فلام وچ وحدت الوجود دا بھرواں
بیان ملدا اے جیہڑا آپ دے بیدار مغز
دی دلیل اے۔

ع الف اللہ جنبہ دی بوٹی، پیرے عمر شد من ورج الٹی ہو
لفی اثبات دا پائی پتہ، پیرے پیر جائی ہو
اندر بوٹی صتک چھاپا جاں کھلاں تے آئی ہو

4- قلم دے ورادے زور

قلم مسلمان ہون دی پہلی شرط اے۔ قلم
دا بیان آپ دی شاعری دا اک اہم
عنصر اے جیہڑا آپ لنوں بیدار مغز دا
شاعر ٹھیندا اے۔

ع قلم نال نہاتی دھوتی، قلم نال ویابی ہو
قلم پڑھے میرا جنازہ، قلم گور سپائی ہو

5- مہرشدی لوڑ دا ذکر

آپ نے اپنے کلام دے ذریعہ لوکاں لوں
 مہرشدی لوڑ سمجھائی اے کہ مہرشد دا
 بیوی انسان دی زندگی لوں سیدھی راہ
 تے لا دینا اے۔

ع تبیح کھری تے دل نہ کھریا کی لینا تبیح کھوڑے تے
 علم سلھی تے عمل نہ لینا کی لینا علم لوں پڑھو تے تے

6- زندگی دی اہلیت تے چائن

آپ نے اپنے کلام دے ذریعہ زندگی دی
 اہلیت لوں بیان کیتا اے کہ جیڑ انسان
 خدا دی ذات لوں غافل ہوندا اے اوہ
 کجواہل نہیں کر سگدا۔

10

ع جو دم غافل سو دم کاف
 مہرشد ایہ پڑھایا تے

آخری اسٹہ

لقول اسلم رانا: سلطان باہو فکر دے
 شاعرین۔ آپ نے اپنی شاعری ورج اسانی
 عظمت تے وقار لوں خدا دی ذات دے
 قرب نال Search کرن دی تلقین کیتی اے۔

اس گل لوں ثابت ہو نذا اے کہ سلطان
 باہو جاگدی آکھتے بیدار مغز دے شاعر
 سن آپ دی سہی جرفی شاعری دنیاوی
 بلجھیاں لوں پرے انسان لوں اپنی اصل
 نال جوڑن دا ذریعہ اے۔

سوال نمبر 3

سیف الملوک عزم و بہمت دی لازوال
 داستان اے۔ نتارا کرو۔

تعارف

قصر سیف الملوک میاں محمد بخش دی تصنیف
 اے۔ ایہہ قصر عزم و بہمت دی آک

لازوال داستان اے - عشق دے حصول
 ورج انسان جتنا اوکڑاں تے مہیتاں
 برداشت کریندا اے ایہہ قصہ اپناں
 مہیتاں دا تذکرہ اے - پیر ایس قصہ
 توں قاری نوں ایہہ سمجھو لگت بھینڈی
 اے کہ جاپے زندگی دے پس وی صورت
 تے انسان نوں کتنی ہی مہیتوں دا
 سامنڑاں ہووے بندے نوں ہار نہیں
 منڈری چاہدی تے اپنی لگن، کوشش تے
 عزم نال اوس دے حصول دی جدوجہد کرنی
 چاہدی اے -

قصہ سیف الملوک عزم و بہمت
 دی داستان

1 - سیف الملوک دی داستان:
 عزم و بہمت دا علامتی رنگ

ایہہ قصہ اہل ورج عشق دا قصہ ناہیں بلکہ
 ایہہ عزم و بہمت دا قصہ اے - ایس قصہ
 توں ثابت اے کہ نا ممکن دا حصول وی
 ممکن اے اگر انسان عزم و بہمت نال
 اوکڑاں تے تعلقیاں برداشت کرے -

۴ بات مجازی، رمز حقانی، دن وناں دی کاٹھی
سفر العشق کتاب بنائی سیف چھی ورج لاکھی

۲- ڈھونڈن نال منزل دا حصول

اپہر قہد اک گل سمجھدا اے کہ ڈھونڈن
نال کھو وی حاصل کھی سگدا اے جیویں
سیف الملوک نے پری بدی الجمال نوں
ڈھونڈ ہی لیا اے۔

۳ جو ڈھنڈے سو پاوے بھائی، صفت نہ ملدی
پاری

3- اوکڑاں نوں برداشت کرن
دا بیان

قہد سیف الملوک اوکڑاں نوں برداشت
کرن دی لازوال داستان اے۔ اولہ
قہد سیف الملوک دی اوکڑاں نوں بیان
کرنے انسان نوں زندگی دے مسائل برداشت
کرن دا سبق دیندا اے۔

۴ جھل جھل پار نہ پاریں بہمت، یک دن پھر سی پاسا

4- حصول منزل کی نیت دی حنفائی داورس

میاں محمد بخش نے اس قصہ دے ذریعہ
ایہ وی دس دی کوشش کیتی اے کہ
انسان لوں اوہ پی ملدا اے حمیدی
وہ ہداف نیت رکھرا اے۔ حیویں
سیف الملوک دی بڑی الجھال لوں پاوں
دی نیت سہی پائی۔ تر اوس آخیر لوں پالیا

رہ لوڑن والا رہیا نہ خالی، لوڑ کیتی جس سہی

5- 7. احمد مسلسل دا کھل ملن دا سبق

رہ سیف الملوک بڑی دل بیٹھے، نال محبت دل دی

یعنی کہ اوکڑاں دے بعد آسانی وی اے
حدوں انسان اینڈری منزل لوں آ پڑ جاڈا
اے تر فیر اولوں لوٹی وی پچھلا پیرانا
عظ تر توالیف یاد میں رہندے۔

(5)

Day: _____

1202

6- منزل دے حصول دی خوشی

ایہہ قصہ سالوں ایہہ سبق وی دیندا ہے
کہ منزل دے حصول وچ اگر اوکڑاں ہیں
تاں حصول توں بعد خوشی وی انگنت ہوندی
ہے۔

عجاں مقصود میسر ہوندا، رنجوں راحت تھیندی

مکدی گل

اے موجود تمام گل دا حاصل کلام الہی
ہی ہے کہ سیرا الملوک سفر ات عشق
و محبت دی داستان میں بلکہ ایہہ اندر
چھپا سبق ہوں گھاٹا ہے۔ ایہہ قصہ
عزیم و بھمت دی آرک لازوال داستان
ہے، چیدی قاری نوں ایہہ سبق دیندی
ہے کہ چاہے زندگی دے کیں وی مور
تے کسے وئی ہو انسان نوں کوئی اوکڑ
آجاندی ہے تے گھبراننا نہیں چاہدا بلکہ
بھمت اتے جوہلہ نال اویدا مقابلہ کرنا چاہدا

ہے۔

سوال نمبر 6

'لول مٹی دیا باویا' دا فکری تے فنی خوبیاں
دسو؟

تعارف

لول مٹی دیا باویا، سجاد حمید رھوراں دی

تصنیف اے۔ ایہہ آپ دے پنج (5)

ڈرامیاں دا مجموعہ اے۔ ایس کتاب

دا دیباچہ احمد ندیم قاسمی رھوراں لکھیا

اے۔ آپ دے ایہہ ڈرامے ریڈیو

تے نشر ہو چکے سن۔ سجاد حمید رھوراں

اپناں ڈرامیاں وچ معاشرہ ارج

موجود کوڑی لیسلی گلاں دا تذکرہ کیتا

اے۔ ڈرامیاں وچ موجود کردار اہل

زندگی دی خائستگی کریندے نیں۔

معاشرے وچ موجود مادہ پرستی، لالچ

حسں، جاگیر دارانہ نظام دے قباحتاں،

حقوق دی غیر منصفانہ تقسیم، بیٹھلا طبقہ

دے مسائل، انسانی نفسیات تے اپناں

دا تذکرہ ملدا اے۔ آپ دے ڈرامے

حقیقت دی تصویر بلیش کریندے نیں۔

بول مٹی دیا باویا دا فنی
تے فکری جائزہ

1- ڈرامیاں دا علامتی رنگ

بول مٹی دیا باویا وچ موجود پنجاں ڈرامیاں
وچ اک علامتی رنگ نظر آندا اے۔
آپ دے گھرے بیوے کُردار وی علامتی
ہیں۔

مثلاً: ایضاً، سن سن سن پہلے ڈرامے دے
کُردار ہیں جہڑے سب خوش دے حیرت و
الچی لہو بیان کردے ہیں۔ اوہوں آئین
ولھاندے ہیں۔

2- جاگیر دارنہ نظام دی ننڈیا

ایہاں ڈرامیاں وچ پنجا ب وچ موجود جاگیر دارانہ
نظام دی وی ننڈیا ملدی اے۔ آپ نے
ایس نظام دی وجہ کول موجود معاشرے وچ
استعمال، اخلاقی تے معاشی برائیاں لہو

بیان اپنا اے -

3- مادہ پرستی دی سرکونی

آپ نے ڈرامیاں دے اپانیاں دے ذریعہ
 اے دس دی کوشش اپنی اے کہ مادہ پرستی
 اک العنیت اے جیندا کوئی اختتام کوئی
 ایہ جتنی زیادہ بتوسی اودی لالچ وی
 اتنی ہی زیادہ ودھدی ویسی -

4 - ظالم معاشرے تے اگل بات

آپ نے اپنے ڈرامیاں دے ذریعہ معاشرے
 دے بھید طبقہ تے کٹیوں وار ظلم
 تے زیادتیاں دا تذکرہ اپنا اے - آپ
 دے افسانیاں وچ اپناں کرداراں نوں
 آواز دتی اے جہاں لوں معاشرہ
 آواز لہقن نئی دیندا

5- انسانی نفسیات دا بیان

سجاد حیدر دی کتاب دا آخری ڈرامہ

جہاں میں نندراوے ارج انسانی نفسیات
 تے تذکرہ موجود ہے کہ لیوں انسان دی
 نامکمل خواہشات انسان لوں نفسیاتی طور
 تے unstable کر دیندے ہیں -

6 - منافقتاں تے مکاریاں دا تذکرہ

آپ دے ڈرامیاں ورج معاشرے دے لوکاں
 ورج موجود منافقتاں تے مکاریاں دا تذکرہ
 ملدا ہے۔ آپ نے انہاں بھراٹیاں
 لوں Highlight ایٹا ہے تاکہ لوک انہاں
 لوں سمجھ سکوں دے دور دے لوکاں
 دے کوشش کر سلیں۔

7 - ڈرامیاں ورج موجود فلسفانہ وچار

سجاد حیدر دے ڈرامیاں ورج فلسفانہ
 وچار وی موجود سن۔ آپ دے ڈرامے
 بنجورہ ورج ایہہ فلسفہ نظر آندا ہے کہ
 انسان لوں ہر طرف اٹوں کوں گھٹا فہم
 رہیونا چاہدا بلکہ دل دی گھٹائی دیارہ ضروری ہے۔

8 - نیکی کو اپناو اُتے زور

سجاد حیدر نے اپنے پیر ڈرامے وچ
معاشرے دی لیں برائی دا تذکرہ کیتا
اے پراس دے نال نال ایہاں لوں
ختم کر تے نیکی تے چلن دی تلقین وی
کیتی اے -

آخری اسٹہ

'بول مہی دیا باویا' ڈرامیاں دا اوہ مجموعہ
اے جیڑا کہ انسانی زندگی دا عکاس اے -
معاشرے وچ موجود کوڑی قبیلیں برائیاں
دا بیاں کھواں ملدا اے - ڈرامہ دا
پیر کردا حقیقت دے قریب تر معلوم
کیتا اے تہہ بنڈا ڈرامیاں نوں
پڑھ کے رلیٹ کریا نڈا اے - ایس
لوں علاوہ ڈرامیاں وچ آسان زبان
ورتی اے - علامتاں، استعاریاں
تے لہریں، المثل دا استعمال وی ملدا
اے تے قاری ڈرامیاں نوں ملل Enjoy
کرن دے نال نال سبق وی حاصل کریا اے -

سوال نمبر 7

جو نچھڑاں طنز و مزاح دی اک جنگی
لکھتا اے - ویرواٹرو -

تعارف

جو نچھڑاں ارشد میر دے انشائیاں دا
مجموعہ اے - جو نچھڑاں وریج گل 14
انشائیہ موجودین - تے پیر انشائیہ طنز
پر لے اہلاح دے مقصد نال لکھیا گیا اے -
آپ دے افسانیاں وریج پنجاب دی پنڈو
ریٹل اُتے گل بات صلدی اے - پنجابی
ثقافت دا کھروا ذکر صلدا اے پر وہ
ذکر مذاق تے طنز دی چادر وریج
لیٹا پھویا ہوندا اے - ایہہ انشائیہ
انسان دے رین سپین، نفسیات، زندگی
دی مشکلات دے عکاس وی بن -

جو نچھڑاں طنز و مزاح
دی لکھتا

1 - طنز و مزاح دا لویکلا انداز

چونجھڑاں وچ قاری لوں طنز و مزاح
دا ایک لویکلا انداز پڑھن لوں ملدا
اے۔ آپ دا مزاح ہاوں حد تک
قاری لوں خاسا کدھن تہ مجبور کر دیندا
اے۔

2 - تنقید برائے اہلح

چونجھڑاں وچ قاری لوں تنقید برائے اہلح
دا element لہر آندا اے کہ ایہ تنقید کر
تے چھوڑ نہیں دتا گیا بلکہ ایس وچ اہلح
وی منہی لہجہ اے۔

3 - سماجی لہائیاں ول بیان

چونجھڑاں وچ ارشد صیر پھوراں نے سماجی
لہائیاں دا بیان کر کے اونڈی طرف قاری
دی توجہ مبذول کروائی اے پر وہ وی
طنز و مزاح دے اندر چھپی ہوئی اے۔

4- طنز و مزاح و برج موجود حقیقت نگاری

ایچونجھڑاں حقیقت نگاری دی اک خوبصورت
تصنیف اے۔ پیر الشائیہ دا لہال ہی اے
ہی اے کہ اویدی ارج گل کروی دتی
جاوے پیر اللہ لوں محسوس نہ ہووے
اولوں پیری ناں لگتے سمجھ وی آجاوے۔
ارشد میر دے ایہاں افشائیاں دی اے
خوبی اے کہ طنز و مزاح دا استعمال اتنا
خوبصورتی نال کیتا اے کہ گل بری بلکل نیں
لگدی۔

مکدی گل

ارشد میر دے انشائیاں دا مجموعہ ایچونجھڑاں
طنز و مزاح دی اک بڑی خوبصورت
تصنیف اے۔ آپ دے ایہاں افشائیاں
وہج حقیقت پسندی تے معاشرتی برائیاں
دا تذکرہ تہور ملدا اے پیر لہال خوبصورتی
نال طنز و مزاح دی چادر وہج لپٹا ہویا۔